

Доклад
от Изпълнителния съвет на Фонд „Научни изследвания“
за състоянието на междинни и окончателни отчетите на проекти,
финансирани от Фонд „Научни изследвания“ по конкурси
от периода 2008 – 2012 г.

Един от наследените тежки проблеми на Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ) от няколко години са проектите от конкурсните сесии, проведени през периода от 2008 до 2012 г. За да се възстанови нормалната работа на Фонда е необходимо проблемите с тези проекти (общо 1088 проекта) да бъдат идентифицирани и решени.

Проектите от тези конкурсни сесии могат да бъдат разделени на няколко групи:

1. Приключили проекти с предаден окончателен отчет, които имат оценка на научния отчет, но не е извършен финансов одит от независим одитор.

Тази група включва 843 проекта. Общата сума, изплатена до момента по тези проекти и подлежаща на независим финансов одит, е 79 570 797 лв. Одитът е задължителен, тъй като, според предписание на АДФИ, без него проектите не могат да бъдат приключени. При одита на проектите могат да бъдат установени неправомерно изразходвани средства, които, заедно с неизразходваните средства, бенефициентите са длъжни да възстановят на Фонда.

2. Проекти, за които е предаден междинен отчет и очакват финансиране за следващ етап.

Проектите, за които е представен междинен отчет са общо 245. От тях 177 проекта имат научна оценка и финансов одит, приети от Изпълнителния съвет (ИС) на ФНИ с решение за финансиране на следващ етап. Общата сума на одобреното финансиране за тези проекти е в размер на 4 631 779 лв. До настоящия момент финансиране на следващ етап на проектите не е извършено, поради становище изразено от Министъра на финансите, относно проведените конкурсни сесии.

От посочените 245 проекта, 68 проекта са представили междинен отчет, извършена е оценка на научния отчет от ПНЕК, но не е извършен независим финансов одит на финансовия отчет. По тази причина посочените отчети не са разглеждани от ИС. Общата сума, изплатена за отчетените етапи по тези проекти е 8 136 873 лв., а сумата, която е заявена за следващия етап на проектите е 6 380 250 лв. (Това е максималната стойност която може да бъде изплатена по тези проекти. В зависимост от получената оценка за изпълнението на междинния етап на всеки един проект, както и при констатации на неправомерно извършени разходи е възможно тази сума да бъде редуцирана)

Проблемите с тези проекти са няколко.

Първият проблем е правен и е свързан с регламента за държавни помощи. В писмо от 2013 г. Министърът на финансите изразява становище, че проектите не могат да бъдат финансирани за следващ етап по реда на съответствения регламент тъй като конкурсите, по които те са финансирани, не са обявени по реда на действащия регламент.

През периода септември-ноември 2015 г. Изпълнителният съвет на ФНИ потърси възможности за решаване на проблема чрез преглед на проектните предложения. Въз основа на извършеният преглед и анализ на проектните предложения, осъществени от постоянните научно-експертни комисии, отчетайки типа на организациите, участващите в проекти, ИС на ФНИ взе решение за финансиране на проектите за фундаментални изследвания на базови организации, които са научни организации или университети. Решението за финансиране на втори или трети етапи на тези проекти бе представено на министъра на образованието и науката и бе взето решение да се поиска становището на Министерството на финансите относно законосъобразността на финансирането на така определените проекти. Становището на министъра на финансите бе отрицателно, тъй като за съответните конкурси не са спазени процедурите на Закона за държавни помощи, както на съответните Европейски регламенти. Така, от една страна становището на министъра на финансите не позволява ФНИ да финансира следващите етапи на проектите, а от друга страна е налице валиден договор между ФНИ и съответната базова организация и ръководител на научния екип. Затова е необходимо да се потърси възможност за продължаване финансирането на проектите за следващ етап, която да удовлетворява изискванията по отношение на държавните помощи.

Вторият проблем е свързан с установени нарушения при оценяването и класирането на част от проектните предложения и подписването на договорите за финансиране на проектите. Тези нарушения са описани в доклади на АДФИ, Сметна палата, Главния инспекторат на МС, и други документи. Безкритичното продължаване финансирането на проекти, за които има установени нарушения при оценяването и класирането, би довело до нарушения както на нормативни актове, така и на научната етика.

Третият проблем е липсата на независим финансов одит на отчетите на част от проектите (68 проекта с обща стойност, подлежаща на одит от 8 136 873 лв.). Наложително е спешно да бъде извършен независим финансов одит на тези проекти, след което може да бъде взето решение по техните отчети от ИС. По този начин въпросните 68 проекта ще бъдат поставени в равностойно положение спрямо другите проекти с междинен отчет, които вече са одитирани.

Четвъртият проблем са неизразходваните средства от предните етапи, а за част от проектите, които са одитирани – и неправомерно изразходвани средства. Ако проектите бъдат продължени, неизразходваните средства могат да бъдат използвани в следващия етап на проекта, но ако не бъдат продължени, и двата типа средства трябва да бъдат възстановени на Фонда. Това може да се окаже проблем за базовите организации на проектите, тъй като тези средства трябва да бъдат осигурени от техния бюджет.

Последният проблем е свързан с липсата на финансови средства в бюджета за 2016 г. на Фонда за финансиране на следващ етап от проектите, ако бъде намерено решение на посочените по-горе проблеми. Общият брой проекти, чакащи финансиране за следващ етап е 245 на обща сума 11 012 029 лв., (в зависимост от получената оценка и извършеният независим финансов одит, тази сума може да бъде редуцирана).

Във връзка с описаните проблеми, предлагаме следните възможни решения:

1. Да бъде разрешено определянето на допълнителен финансов одитор/одитори специално за извършването на финансов одит на отчети на проекти от периода 2008-2012 г. и да бъде осигурено съответното допълнително финансиране за него. Общият брой отчети на проекти (окончателни или междинни), които имат научна оценка, но нямат финансов одит е 911 с обща сума, подлежаща на

финансов одит, 87 707 670 лв. Необходимата сума за осъществяване финансов одит (оценена като 1% от одитираната сума) е около 877 000 лв.

2. Да бъдат обсъдени правните и финансовите аспекти и целесъобразността за обявяване на специален конкурс за проектите, които са отчетени на междинен етап по различните конкурси, проведени през периода 2008-2012 г. Конкурсът да бъде проведен при условия излизащи извън обхвата на чл. 107, параграф 1 от Договора за Функциониране на Европейския Съюз (извън обхвата на Рамката за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации). Ако такъв конкурс може да бъде проведен, условията на конкурса трябва да гарантират спазването на международно признатите норми при оценяването и класирането на проектни предложения. Общият брой проекти за такъв конкурс е 245 с необходима сума за финансиране на проектите около 11 000 000 лв.
3. В случай, че не може да бъде намерена правна възможност за законосъобразно финансирането на изследванията за проектите, отчетени на междинен етап, да бъде обсъдена възможността за вземане на решение за прекратяване на проектите, като бъдат обсъдени и правните последици от подобно решение. Такова решение може да бъде взето от Министъра на образованието и науката, тъй като проектите от тези конкурсни сесии са финансирани въз основа на заповед на Министъра. При прекратяване на проектите е необходимо да бъдат подписани споразумения с базовите организации за прекратяване на договорите с Фонда и за възстановяване на неизразходваните и неправомерно изразходваните средства от предните етапи на проектите.